

Iktatószám

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

9.439

Hely

Idő

"1873/1913"

Személy

Szerző

Cím

Budapest jubileuma és a Pesti Napló.

Forrás:

Pesti napló

Bp.

(Hely)

1913

XI/15

(Idő)

(Köt. v. tuz.)

FŐVÁROS.

Budapest jubileuma és a Pesti Napló.

(Saját tudósítónktól.) A főváros negyvenesztendős jubileuma alkalmából egy vaskos, hat-száz oldalra terjedő munka jelent meg ma. A könyvnek, melyet dr. Gárdonyi Albert levéltáros állított össze, „A főváros egyesítésére vonatkozó okmányok” a címe. Attól a törvénytől kezdve, melyet a 48-iki képviselőház hozott a szabad királyi városokról, egészen addig a közgyűlésig, melyben Pest, Buda és Óbuda képviselői kimondták az egyesülést, minden okmányt tartalmaz ez a könyv. S ezek között az okmányok között, amelyek igen értékesek Budapest jövő történetiről számára, gyakran szerepel a Pesti Napló, mint történelmi kútforrás. Abból a mozgalomból, mely a három város egyesítését eredményezte, alaposan kivette részét a „Pesti Napló”. Sok gyűlésnek, ankétnek és mozgalomnak nem maradt más híre, mint a „Pesti Napló” tárgyilagos és részletes tudósítása. Sok hivatalos jegyzőkönyv elkallódott, köztük igen fontosak és érdekesek, ez azonban egyáltalán nem okozott hiányt az okmányok összeállításánál, hiszen rendelkezésre állottak a „Pesti Napló” kitűnő tudósításai.

De nemcsak a tudósítások szerepelnek, mint történelmi okmányok, hanem a „Pesti Napló” cikkei is, amelyekben a törvényjavaslatokat bírálta. Így a „Pesti Napló” 1871. évi 90. és 91. számában jelent meg Havas Sándor cikke, amelyben különvéleményt jelentett be a fővárosi főispán (a későbbi főpolgármester) jogállása dolgában. Később, amikor a képviselőház tárgyalta az egyesítésről szóló törvény-

javaslatot, teljes mértékben honorálta a „Pesti Napló” cikkét s a főpolgármester ma is érvényben levő jogait a cikk alapján szabályozta.

Negyven esztendő múlt el azóta, hogy a három város a mai fővárossá egyesült s szinte hihetetlenül hangzik ma, hogy kezdetben mind a három város ellenezte az egyesítést. Pest a magyarságát féltette a jórészt német Budától, de aggodalmi voltak gazdasági és pénzügyi szempontokból is, Buda előre tudta, hogy az egyesítés után Pest lesz az igazi főváros, tehát ellenszegült, végül Óbuda azt hangoztatta, hogy olyan kicsi pont lesz az egyesítés után, amelynek érdekeit nem fogják kielégíteni. Ahogy negyven esztendő elmúltával e hideg hivatalos okmányokból meg lehet állapítani, bátran kimondhatjuk, hogy főképpen személyi okai voltak mind a három város ellenkezésének. De a személyi és apró hiúsági kérdéseken felülemelkedett a lakosság érdeke s hat esztendei munka után megszületett Budapest. És ma bátran meg lehet állapítani azt is, hogy az egyesítés nélkül Buda sohasem lett volna olyan rendezett, amilyen ma, Óbudán pedig még kövezet sem volna a legtöbb helyen, a vízvezetékéről s a csatornázásról nem is beszélve. Az egyesítés alkalmával rögtön a budai polgárok jutottak előnyökhöz, mert a pótdadó Pesten 20%, míg Budán 23% s Óbudán 25% volt.

De átlapozva e régi okmányokon, sok olyan kérdést találunk, amelyeket máig sem oldottak meg. Milyen szép, okos és liberális volt Pest város közgyűlésének felirata, amelyben azt kérte a törvényhozástól, hogy az új fővárosban törölje el a virilizmust. Az egyesítésről szóló törvény parlamenti tárgyalása alkalmával az ellenzék szónokai Irányi Dániel vezetésével egymás után támadták a virilizmust, mint amely ellenkezik a negyvennyol-

cas törvények szellemével, de a kormánypárt ragaszkodott hozzá. Hogy az ellenzéki szónokoknak s Pest város közgyűlésének mennyire igazuk volt, azt semmi sem bizonyítja jobban, mint hogy a mai pesti bajok nagy részének éppen a virilista-rendszer az oka.

A régi okmányokban nyomát találjuk már Nagy-Budapest eszméjének is. Az egyesítésről tartott első ankétan, amelyet Tóth Vilmos belügyminiszter elnöklésével tartottak meg, már konkrét indítvány volt arra nézve, hogy Ujpestet és Erzsébetfalvát szintén csatolják az új fővároshoz. Ebből azonban nem fogadtak el mást, mint hogy a rendőrség hatáskörét ki kell terjeszteni erre a két községre is. Hogy a határozatot miképpen hajtották végre, arra nézve jellemző, hogy Erzsébetfalva mindössze másfél éve tartozik a fővárosi rendőrség hatáskörébe.

Mint érdekeset megemlíthetjük még, hogy Buda város képviselői kijelentették, hogy az egyesítés holt betű marad, míg a Dunán könnyű és ingyen közlekedésről nem gondoskodnak. Csak egy híd van s azon is vámot szednek, tehát igazi egyetértésről csak akkor lehet beszélni, ha több híd építenek s a hidvámot eltörlik. Azok, akik ezeket írták, már régen elporladtak, az állam azonban szedi még mindig a hidvámot.

Azok közül, akik az egyesítés munkájában résztvettek, mint valamelyik város bizottsági tagjai, csupán egyetlen egy tagja még most is a főváros törvényhatóságának: Radocza János. Az ő nevével gyakorta találkozunk e negyven esztendős okmányokban. Az a terv, hogy a hétfői jubiláris közgyűlésen Radocza fog felszólalni, mint aki az egyesítés

előtt is bizottsági tag volt, de úgy értesülünk, hogy Radocza gyengélkedik s így nem bizonyos, hogy jelen lehet-e a jubileumon.

egyes